

TORE TVARNØ LIND

Delfinsang og lysengle i Københavns Sydhavn

Musiketnologiske perspektiver på afslapningsmusik
og reiki-healing¹

Musik virker stærkt ind på mig [...] jeg [kan] med det samme mærke, at... nu kommer energierne af sig selv. Ved at starte musikken, kommer de af sig selv, simpelthen [...] Det ligesom prikker, og så bliver mine hænder varme.²

Religion implies that human order is projected into the totality of being.-Put differently, religion is the audacious attempt to conceive of the entire universe as being humanly significant.³

I forestillingen om mennesket som bestående af energi bundet i materien betragtes sygdom, stress og utilpashed som en ubalance i energien, f.eks. i form af et energiunderskud, som når vi i daglig talebrug udtrykker, at vi er gået kolde eller har ondt. Oprettelsen af balancen i energien er derfor nøglen til helbred og heling. Denne artikel undersøger ud fra et musiketnologisk perspektiv anvendelsen af afslapningsmusik i forbindelse med den holistiske behandlingsform reiki-healing, hvor universel livsenergi kanaliseres til klienten via håndspålæggelse. Udøvere siger om den musik, der anvendes i forbindelse med behandlingen, at den beforder den universelle energi og hjælper klienten til at slappe af. Imidlertid kan musikken tilføjes eller udelades ligesom andre symboler og virkemidler der indgår i reiki-healingpraksis. Musikken anvendes derfor primært for healerens egen indlevelse i rollen som formidler af den universelle energi.

Anvendelsen og betydningen af den kommercielle New Age musik er individuelt betinget, og derfor er musikken ikke central for konstitueringen af det spirituelle rum, som studier af rituel praksis og musik ofte peger på. Men når der anvendes musik, er den alligevel med til at skabe et rum, hvor healingrelaterede bevægelser og kropsudtryk gøres mulig.

1 Denne artikel og det aktuelle feltarbejde er udført som en del af mit forskningsprojekt "Musik, healing og mennesker i København" på Dansk Folkemindesamling i 2004. Tak til fhv. direktør for Dansk Folkemindesamling Palle O. Christensen for støtte til projektet. Også stor tak til antropolog Sally Andersson og musikforsker Jens Henrik Koudal for løbende kommentarer, samt ikke mindst til de medvirkende for deres samarbejde og imødekommenhed.

2 Ingrid, reiki-healer, interview d. 19.12.2004.

3 Peter BERGER: *The Sacred Canopy. Elements of a Sociological Theory of Religion*. New York: Anchor Books, 1969 (1990), s. 28.

Healingpraksis forudsætter indvielse i brugen af visse hemmelige tegn. Med udgangspunkt i Tanya Luhrmanns studie af esoterisk viden i magi og heksekunst argumenterer artiklen, at reiki-healing og musikbrug er funderet i en esoterisk, erfaringsbaseret viden. Reiki-healing og reiki-musik anskues i artiklen som et populærkulturelt New Age fænomen og relateres til bl.a. Paul Heelas's studie af New Age bevægelsen og Thomas Csordas's religionssociologiske studier af karismatisk healing. Afslapningsmusikkens betydning er hovedsageligt metaforisk, og artiklen peger på, at deltagere udover at dele et socialt fællesskab, også deler en form for metaforfællesskab, hvor metaforenes betydninger ikke er entydige, men hvor deres anvendelighed snarere er til forhandling.

Artiklen er baseret på feltarbejde foretaget i perioden juni-december 2004 i kælderlokalerne der huser "Ametysten Reiki-Healing" i Sydhavnen, København, og tager udgangspunkt i reiki-healing som den praktiseres dagligt af reikimester Tor og andre healere.⁴ Artiklen udspringer af en undren over, hvordan afslapningsmusik på cd giver mening i healingsammenhænge. I forsøget på at belyse emnet, søger artiklen at skabe dialog med de medvirkendes erfaring og verdenssyn, som de er kommet til udtryk under feltarbejdet og i samtaler med Tor, Ingrid, Anita og Jette m.fl. om musik og healing.⁵

Musikvidenskabelige studier af healingpraksisser og New Age musikkultur i et urbane centrum er et relativt nyt forskningsområde. Derimod har musiketnologien været flittig til at forske i musikalsk healing i forskellige (hovedsageligt) ikke-vestlige kulturer. Denne artikel handler om en form for (post)moderne healing, som ofte er ledsaget af dæmpet reiki-musik eller i bredere forstand afslapningsmusik eller healingmusik. Det er væsentligt at understrege, at en musiketnologisk undersøgelse som denne i sin karakter er tolkende og har en ambition om at diskutere betydninger af kommerciel musiks rolle i moderne healing i dialog med den levede virkelighed, den forholder sig til.⁶

Holistisk paradigme?

Behandlingsmetoder indenfor det etablerede sundhedssystem overlapper i stigende grad med det domæne der hidtil har været forbundet med alternative eller heterodokse behandlingsformer. Historikeren James Whorton viser,⁷ at den populære ide om det holistiske allerede florerede i 1960ernes USA, og stod for alt der var godt og non-

4 Feltarbejdet omfattede deltagerobservation og interviews. Interviews havde karakter af semi-strukturerede samtaler, og referencer til disse anføres i noterne som samtaler med navn og dato.

5 Reiki-healere og klienter præsenteres gennemgående ved deres fornavn. Hvor deltagerne (informanterne) har ønsket det, er der anvendt pseudonymer.

6 Den etablerede musikterapi deler nogle af de samme begreber og metaforer som alternative healingpraksisser der anvender musik, men denne artikel handler *ikke* om musikterapi. Musikterapeutisk forskning er oftest anvendelsesorienteret, dvs. sigter mod at dokumentere og anvende resultaterne i terapeutisk arbejde, og det er en væsentlig forskel på de to fag. For så vidt kunne også musikterapi som kulturel praksis og terapiform være genstandsfelt for musiketnologien. For en god introduktion til musikterapi, se L.O. BONDE & I.N. PEDERSEN & T. WIGRAM: *Musikterapi: Når ord ikke slår til. En håndbog i musikterapiens teori og praksis i Danmark*. Århus: Klim, 2001

7 James C. WHORTON: "From Cultism to CAM. Alternative Medicine in the Twentieth Century." I *The Politics of Healing. Histories of Alternative Medicine in Twentieth-Century North America*, redigeret af

allopatisk (ikke-biomedicinsk). Medicinsk forskning har siden 1980'erne og 90'erne interesseret sig ikke blot for patienters helbred, men også deres *oplevelse* af helbred. En undersøgelse publiceret i det amerikanske tidsskrift *Southern Medical Journal* indikerer en vis korrelation mellem øget fysisk og mental helbedsfølelse hvor hospitalspersonalet viser interesse for patienters religiøse tro og overbevisninger. Lægen Harold G. Koenig, der står bag undersøgelsen, argumenterer for det fordelagtige i at moderne lægepraksis anvender den brede term spiritualitet frem for religion, så patienterne selv kan forholde sig til det indholdsmæssige.⁸ Denne tilgang til behandling af patienter beskrives som 'whole-person medicine', altså en helhedspræget behandlingsform, hvor man ikke blot behandler en syg kropsdel, men hele personen.⁹ Den helhedsprægede tilgang går igen hos en af musikterapiens fortalere for komplementær behandling i det etablerede sundhedssystem. David Aldridge, der har en socialvidenskabelig baggrund, argumenterer i sin bog *Spirituality, Healing and Medicine* for, at musik, spirituel healing, bøn m.m. har væsentlig indflydelse på opretholdelse af menneskers helbred og følelse af at være hele(de) mennesker.¹⁰ Aldridge, der også henvender sig til læger, kalder fænomenet komplementære behandlingsformer frem for alternative, eftersom disse er ment som et supplement til konventionel medicinsk behandling, og netop ikke et alternativ. Også filosofen Fred M. Frohock argumenterer i bogen *Healing Powers: Alternative Medicine, Spiritual Communities and the State* for potentialet i den holistiske tilgang til helbredelse, han nævner bl.a. håndspålæggelse som en måde, hvorpå mennesker har adgang til healende kræfter fra "alternative virkeligheder."¹¹

Hospitalspersonalet skaber ligeledes øget helbedsfølelse ved at afspille musik for patienter. Læge Lars Heslet, der bl.a. står bag forskningen omkring Niels Ejes musikprogram MusiCure, kalder behandlingsformer der anvender kunst og musik for humanistiske frem for holistiske på grund af associationerne til New Age fænomener,¹² dog tales der om, at musikken (MusiCure) er med til at skabe et "metafysisk rum" bl.a. på Rigshospitalet.¹³ MusiCure er blot et eksempel på en musikalsk supplerende behandling, der har fundet vid udbredelse på hospitaler i Europa og USA på visse hospitalsafsnit og som medicinsk lyddesign er tiltænkt en særlig rolle i humaniseringen af sundhedssystemet. Vi ser altså, at flere autoriteter fra etablerede institutioner gør sig til fortalere for anvendelse af komplementær behandling. At medicinsk forskning og praksis

Robert D. Johnston. New York & London: Routledge, 2004, s. 302. CAM er en engelsk forkortelse for 'Complementary and Alternative Medicine', hvor komplementær medicin siden 1990'erne har været den foretrukne betegnelse i USA, siden den peger på, at andre behandlinger kan bruges sammen med konventionelle og ikke i stedet for, som termen alternativ antyder, se WHORTON 2004, s. 288; 375.

8 Harold G. KOENIG: "Religion, Spirituality, and Medicine: Research Findings and Implications for Clinical Practice." *Southern Medical Journal* 97/12, 2004, s. 1194.

9 KOENIG 2004, s. 1199.

10 David ALDRIDGE: *Spirituality, Healing and Medicine. Return to the Silence*. Jessica Kingsley Publishers, 2000.

11 Fred M. FROHOCK: *Healing Powers: Alternative Medicine, Spiritual Communities and the State*. Chicago: University of Chicago Press, 1992, s. vii, 174-175.

12 Tore Tvarnø LIND: 'Meaning, power and exoticism in medicinal music: a case study of MusiCure in Denmark', *Ethnomusicology Forum* 16/2, 2007a, s. 216.

13 Lars HESLET: "Rigshospitalet." I *Med hjælp fra...* Ny Carlsbergfondet i dag. Humlebæk: Forlaget Rhodos 2002, s. 270.

som helhed skulle have sadlet om fra 'hård videnskab' og positivisme til et holistisk paradigme er nu nok overdrevet, og det må retfærdigvis nævnes, at ikke alle læger betragter metafysik, musik og spiritualitet som deres domæne. Det synes dog klart, at det visse steder i praksis er blevet sværere at skelne mellem ortodokse og heterodokse behandlingspraksisser, som f.eks. flere forskere konstaterer i antologien *The Politics of Healing*,¹⁴ som omhandler den alternative medicins historie i USA.

Musik er blot et element i det healing- og helbredsmæssige univers, men musikalske fænomener som MusiCure, der som den første musik i verden markedsføres som lægedokumenteret, peger dog stærkt på en stigende sløring af grænserne mellem biomedicin og komplementær behandling.¹⁵ Denne tendens er også tydelig i de populærkulturelle helse- og livsstilsblade, som Sita Reddy har vist, og som hun sammenfatter under betegnelsen 'Magazine Medicine'.¹⁶ Når dette nævnes her, er det fordi der er en afsmittende effekt på den New Age kultur og de alternative miljøer, der efter at have fundet plads i (dele af) den medicinske verden, også vinder yderligere i popularitet, der hvor den altid har eksisteret, nemlig udenfor det etablerede sundhedsvæsen på det spraglede healingmarked.

Reiki-healing: Kanalisering af universel livsenergi

Reiki-healing er baseret på håndspålæggelse efter et særligt healing system¹⁷ som forudsætter en åbning mod den universelle energi ved meditation på visse hemmelige symboler. En behandling involverer typisk en healer (reiki-mester) og en klient. En del af feltarbejdets deltagerobservation foretog jeg i rollen som klient liggende på en briks med et uldtæppe over mig. Seancerne varede typisk en times tid. Foruden selve healingen omfattede de behandlinger, jeg modtog, også korte samtaler før og efter med reiki-healeren. Reiki er sammensat af ordet 'ki' (også kendt som 'chi'), som betyder livsenergi, og ordet 'rei', der betyder ånd, og som refererer til denne energis allestedsnærværelse. I en folder fra Ametysten Reiki-Healing gives følgende introduktion:

"Reiki er et japansk ord for den altomfattende og altgennemtrængende energi, som er så nødvendig for vores fysiske krop. Energien fylder universet, og skal bare "plukkes." Healing er en holistisk behandlingsform, og det vil sige en form som ser kroppen som en helhed, hvori både den fysiske, følelsesmæssige, mentale og åndelige del indgår. Vores legeme omgives af auraen, og den inderste del af den kaldes det æteriske legeme. Det er det æteriske legeme, som healingen går

14 Robert D. JOHNSTON (red.): *The Politics of Healing. Histories of Alternative Medicine in Twentieth-Century North America*. New York & London: Routledge, 2004. Se blandt andet artiklerne af Whorton (se note 23), samt af Ortnel Dror og Wade Davies.

15 Se LIND 2007a, s. 216. MusiCure beskrives bl.a. som supplerende palliativ (smertestillende) behandling, biomedicin og medicinsk musik.

16 Sita REDDY: "The Politics and Poetics of "Magazine Medicine": New Age Ayurveda in the Print Media," i JOHNSTON (red.), 2004, s. 207, 355. Termen 'Magazine Medicine' tilskrives Robert Bunton, se Alan PETERSON & Robert BUNTON (red.): *Foucault, Health and Medicine*. London: Routledge, 1997.

17 Diane STEIN: *Essential Reiki. A complete guide to an ancient healing art*. Berkeley/Toronto: The Crossing Press, 1995, s. 8.

ind på, og tilfører fornyet livsenergi, kroppen/personen fordeler selv mængden af energi til de steder, hvor der er underskud. Vores fysiske krop bruger denne energi som en slags batteri, og hvis vi har for lidt strøm på batteriet, vil det vise sig i form af dårligt velbefindende og i sværere tilfælde sygdom. Vi kan fra fødslen alle heale. Reiki-healeren er en kanal hvorigennem livsenergien strømmer, og der er således ikke healeren der giver, men formidler livsenergien. Både mennesker, dyr og planter kan heales, da den universelle livsenergi er grundlaget for alt liv på jorden.”¹⁸

I citatet anvendes en række ord og begreber der er kendetegnende for New Age diskurser og en kort ordforklaring af de vigtigste vil være gavnlig her: Begrebet ‘æterisk’ angår det, der relaterer til en højere verden, ofte forstået som det spirituelle; og kanalisering (‘channelling’, som var højeste New Age mode i 1980’erne i USA og Europa) betyder at lede eller formidle ‘energi’, som det udtrykkes i new age sammenhænge, i en gavnlig retning.

‘Holistisk’ (af holisme) betyder helhedsopfattelse og beskriver menneskets legeme, psyke og ånd osv. som en helhed modsat den kartesianske (og kristne) dualistiske adskillelse af sjæl og legeme. Teorien bag healingpraksis er således, at verden er holistisk forbundet, dvs. at intet er uden forbindelse til noget andet i verden. Ifølge Tanya Luhrmann, hævder magikere og healere således at kunne ændre energistrømmen i verdens holistiske forbundne elementer ved at meditere på og anvende visse symboler der er overleveret mytologisk.¹⁹ Fokus på det hele menneske i behandlingen af sygdom associerer til begreber som monisme, metafysik og helhedstanke som genkendes i New Age kosmologier og disses arv fra romantikken i det 19. århundrede.²⁰ Ideen om en alledsnærværende kraft og pulserende energi var ligeledes fremherskende i romantikkens naturfilosofi: her kaldte man den elektricitet.

Historien omkring reiki har et stærkt hagiografisk præg og de mange versioner der findes i bøger og på Internettet²¹ er baseret på forskelligt kildemateriale. Ifølge fortællingen om reiki-healingens historie er healing-systemet genopfundet af den japanske tendai-buddhist og teologiprofessor Mikao Usui (ca.1865-1926?), som i 1920’erne under en tre uger lang meditation på bjerget Kurama nær Kyoto modtog de hemmelige symboler sammen med information om, hvordan han kunne aktivere den healende, universelle energi på ny ved hjælp af disse symboler. Usui’s indvielse beskrives som en åndelig genopdagelse af en metode fra fordums tid, hvor man angiveligt anvendte

18 Folder, Ametysten Reiki-Healing (ingen dato), og Ametystens hjemmeside: www.ametysten-reiki.dk [besøgt d. 09.12.2004].

19 Tamara M. LUHRMANN: “The Magic of Secrecy,” *Ethos* 17/2, 1989, s. 132.

20 Om romantikkens naturfilosofi se f.eks. Søren Møller SØRENSEN: “Har De set den tyske professors toner? Om Chladnis klangfigurer og Ørstedes musikæstetik.” *Musik & Forskning* 28, 2003: 7-42; og Dan Ch. CHRISTENSEN: “Fysik som kunst – romantikerne i Jena.” *Krydsfelt. Ånd og natur i Guldalderen*. Gyldendal, 2000, s. 18-31; om naturbegrebet i New Age musik, se Tore Tværnø LIND: “Urkraft Naturel på cd. Om naturbegrebet og naturlyde i healingmusik,” *Psyke & Logos* 28, 2007b, s. 248-270.

21 F.eks. har Wikipedias engelske opslag et væld af informationer, men er overordnet præget af manglende henvisninger til kilder og manglende diskussion af faktuelle historiske oplysninger; se <http://en.wikipedia.org/wiki/Reiki>.

håndspålæggelse.²² En af Usuis lærlinge bragte ifølge overleveringen reiki til den vestlige verden i slutningen af 1970'erne.

Beskrivelsen af reiki-healingens genopdagelse som en åbenbaring hos dens moderne grundlægger ligner helgenberetningerne fra bl.a. den ortodokse og katolske kristendom og fra mere moderne religiøse former såsom Scientologi. Også inden for dele af Islam findes dyrkelse af helgener, som "anses for at være begavede med en særlig indsigt eller kraft (baraka)."²³ Dette punkt er imidlertid ikke det eneste, hvorpå reiki-healing har religiøst præg, som jeg skal vende tilbage til.

Tor: Reikimester i Københavns Sydvestkvarter

Tor afsluttede i 2003 reiki-mestergraden og arbejder som reiki-healer. Sammen med en af sine voksne døtre ejer han Ametysten Reiki-Healing på Mozartsvej i Københavns Sydvestkvarter, og udover reiki-healing tilbyder Ametysten også clairvoyance og regressionsterapi. Klinikken er opkaldt efter navnet på den lillafarvede ametyst, der i healingsammenhænge er kendt som en kraftig *all-round* healende krystal.²⁴ Udover at være et sted, hvor man kan blive behandlet med reiki-healing, sælges der også i butikken krystaller og sten, samt bl.a. diodelamper af den type, hvorpå man kan placere en krystal som gennemlyses med skiftende farver. Som Tor udtrykker det: "hvis vi ikke solgte noget håndgribeligt, men kun kørte på det, vi laver, altså healing, så begynder folk at tro, at vi er sådan nogle mystiske freaks, der sidder nede i et lokale. Ved at vi sælger nogle sten, bliver det mere legalt at komme ned og kigge og spørge til stenene og til, hvad vi ellers laver. [...] Så er det ikke så mystisk."²⁵

Min interesse for 'Ametysten' blev vakt på grund af stedets kontrast til det øvrige gadebillede i Københavns Sydvestkvarter, hvor jeg færdes til daglig. I løbet af mit feltarbejde i Ametysten Reiki-Healing mødte jeg Tor flere gange. Som en del af den musik-etnologiske deltagerobservation modtog jeg reiki-healing på briksen i et lokale bagerst i butikken. Alle behandlinger og samtaler fandt sted til dæmpet musik afspillet på en bærbar cd-afspiller placeret mellem to stearinlys på et afsyret bord med mønstret dug. Ved siden af stod en kulørt maltesisk Jesus-statuettes samt en stabel cd'er med reiki-musik (se figur 1).

22 STEIN 1995, s. 12. Termen 'ancient' (ældgammel) anvendes ofte (i engelske tekster) i healingsammenhænge der relaterer til New Age forestillinger. Diane STEINs (1995, s. 8-15) beskrivelse af reiki omfatter forestillingen om kanaliseret information fra tidligere tider og henviser til en form for forbindelse mellem de første planetære civilisationer i universets stjernesystemer (det ydre rum) og til de første civilisationer på jorden, såsom det antikke Indien og Tibet, Mu og det sagnomspundne Atlantis, og bygger på ideen om en hemmeligt bevaret og mystisk visdom fra disse samfund. På engelsk anvendes termen 'attunement', som bedst oversættes med 'tilpasset' eller populært sagt 'at tune sig ind på' (ligesom at finde den rigtige frekvens på en radio) og beskriver overleveringen af den hemmelige viden og praksis på moderne reiki-kurser.

23 Gads Religionsleksikon 1999 (Nanna Solow), s. 200. Helgendyrkelse er ikke velset indenfor ortodoks Islam, hvor det betragtes som en form for flegudereri.

24 Samtale med Tor d. 08.12.2004.

25 Samtale med Tor d. 08.12.2004.

Figur 1: Tors cd-afspiller med cd'er, stearinlys og Jesus-statuette.

Den symbolske lighed mellem dette bord og et alter er næppe tilfældig og giver symbolsk set musikken en central placering i healingrummet. Tor serverede et glas vand og en kop Nescafé eller sydafrikansk *bush tea*, under vores samtaler. Tor satte mig i forbindelse med andre healere, kollegaer og klienter. Alle reiki-healere, jeg mødte under mit feltarbejde, var ligesom Tor uddannet indenfor den gren, der kaldes *Usui Reiki-Healing* (*Usui Reiki Shiki Ryoho* på japansk) og af den samme lærer, reiki-mester Erling fra København.

Esoterisk viden: de indviedes privilegium

Moderne spirituelle praksisser og New Age verdensbilleder er ligesom religioner fundet i mytisk stof. Reiki har som vist ovenfor også sin mytiske fortælling, der beretter om en åbenbaring gennem hvilken de hemmelige symboler, nøglen til den universelle energi, blev overleveret fra en anden verden og tid. Viden om disse symboler er forbeholdt indviede. I en artikel med titlen "The Magic of Secrecy," behandler Tanya Luhrmann betydningen af såkaldt esoterisk viden for effekten af magi som også kan bidrage til forståelsen af reiki-healing.

"Contemporary magic presents itself as a mystery religion centered on a secretive knowledge of something inherently hidden and thus unknowable by ordinary means. This knowledge is called esoteric knowledge. Practitioners describe esoteric knowledge as the "deep secrets" of magic, and they say that it is these secrets that ultimately confer power. The anthropological issue is that acquiring the knowledge gives practitioners a sense of control over their lives."²⁶

Hemmelig viden får altså magien til at virke, fordi den tilvejebringer en følelse af kontrol over udøverens liv. Luhrmann understreger den (selv)terapeutiske effekt ved, at

26 LUHRMANN 1989, s. 139-140.

udøvere af magi eller healing lærer at håndtere deres følelser på grund af healingens mystik i den særlig ramme der omgiver og definerer praksis. Det er derfor kendetegnende, at healing udfolder sig i et særligt rum med symboler, røgelse og stearinlys osv.,²⁷ som er forberedt til formålet og hvori man bevæger sig på en særlig måde. Healing-praksis kan således forstås som ritualiseret handling, om end de forskellige reiki-healers praksis har et stærkt individuelt præg der også gælder brugen af musik (se nedenfor). Blandingen af magi, healing og personlig kontrol er karakteriseret som en slags New Age rationalitet.²⁸

Hemmeligheder kan man være indviet i eller ej. At få del i hemmeligheden er et privilegium, der kun kan opnås ved initiering.²⁹ Er man først initieret får man adgang til skjult viden om universets kraft eller 'energi' og hvordan denne viden kan besiddes. Diane Stein understreger i forordet til sin healing guide, *Essential Reiki: a Complete Guide to an Ancient Healing Art*, at for at blive reiki-healer, kræves der træning hos en lærer, der selv har gennemgået den nødvendige træning, håndbogen kan ikke erstatte den nødvendige initiationsproces. Skønt vi ovenfor så, at evnen til at heale betragtes som noget almenmenneskeligt ("Vi kan alle fra fødslen heale"), så skal man gennemgå tre obligatoriske kursusforløb, før man kan kalde sig reiki-mester. Håndteringen af den healende energi kræver tilvænning (det engelske ord 'attunement' anvendes ofte: "man skal 'tunes ind'"). Ideen om overleveringen af hemmelig visdom går igen i mange religioner og genfindes overalt i New Age (se nedenfor). Løftet om forbedring og heling ved hjælp af hemmelig, personlig erfaring, snarere end tro, har klare paralleller med gnosticisismen.³⁰ Men modsat gnosticisismens syn på materien som et onde der må overvindes, fastholdes i reiki-healing (og mange andre healingformer) et holistisk verdenssyn.

Reiki kaldes universel kærlighed, og førnævnte håndbog fremhæver også i bydende form, at man kun må bruge sine færdigheder for at gøre godt mod andre.³¹ At Stein på denne måde får solgt både bog og kursus er en påmindelse om, at også altruisme kan markedsføres.

Den esoteriske viden er altså ikke en viden man kan læse sig til, sådan som man tilegner sig viden om et emne på vanlig, rationel vis. Lührmann peger på tre elementer der er kendetegnende for beskrivelser af esoterisk viden:³² For det første er esoterisk viden eksperimentel, og kan kun tilegnes gennem praksis og erfaring under vejledning af en mester. Denne indre viden kan ikke kommunikeres rationelt i ord, kun overbringes gennem deltagelse. Af samme grund kan man heller ikke udfordre denne viden med rationel tankegang, som Lührmann påpeger. Selvom de særlige reiki-symboler er trykt og udgivet, som f.eks. i førnævnte healing guide,³³ har man ikke dermed sagt det væsentlige om dem. Skriftligheden (tegnene) er med andre ord ledsaget af en mundtligt overleveret

27 LUHRMANN 1989, s. 135.

28 REDDY 2004, s. 221.

29 LURHMANN 1989, s. 132, 136.

30 Richard KYLE: *The New Age Movement in American Culture*, University Press of America, 1995, s. 19.

31 STEIN 1995, s. 1.

32 LURHMANN 1989, s. 147-150.

33 STEIN 1995, f.eks. s. 57-58, 145-47 og 152.

praksis. For det andet er denne uudsigelige esoteriske viden repræsenteret ved symboler, der anvendes som mnemotekniske midler i den eksperimentelle handling, og for det tredje er den erfarede viden unik og sand i forhold til den enkelte, og involverer viden om individets selv. Hemmeligholdelsen har flere fordele: samtidig med, at den legitimerer individualiseret praksis, beskytter den også udøverne mod udenforståendes skepsis, ligesom det også sikres, at udøvernes egen eventuelle skepsis kan forblive uudtalt.

Denne selv-viden, som healing implicerer, synes at være vejen til en mere 'sand' viden om den ydre verden, da også selvet er holistisk forbundet med verdensaltet. Således leder den erfaringsbaserede selv-viden til selvkontrol og siden gradvist til kontrol med den ydre verden.³⁴ Dette er et klassisk tema om sjælen som mikrokosmos i makrokosmos: ved at påvirke den indre verden, så kan man forandre den ydre.

Musik anvendes ofte i religiøse sammenhænge som middel til at mediere mellem ydre og indre verdner.³⁵ Musik og viden om musik antager derfor også ofte esoteriske træk. Når reiki-musikken opleves at 'virke' (som afslappende, healende, 'kanaliserende' osv.), så er det netop som selv-erfaret viden. Komponister af healingmusik beskrives ofte som særligt begavede individer som har stor erfaring med healing. Deres indsigt i musikkens esoteriske proportioner og deres spirituelle indstilling til arbejdet med reiki-musik, er efter reikimester Tors overbevisning betydende for dens anvendelighed.³⁶ At gøre krav på viden om musik skaber autoritet: Mestrer man musikken, mestrer man en særlig viden.

Metaforer og fællesskaber

Sprogforskeren Anders Fogh Jensen argumenterer i sin bog *Metaforens Magt* (2001)³⁷ for, at mennesket tænker metaforisk. De begreber mennesket bruger til at beskrive verden med er antropomorfe. Dette repræsenterer et fundamentalt fænomenologisk syn på verden, som afviser essentialistisk substansforståelse, altså at kategorier er funderet i tings iboende essenser.³⁸ Reiki-healingens virke er nok individuelt og kropsligt erfaret, men stadig socialt og sprogligt tillært og bestemt. Det, der er på spil i deltagernes oplevelse af healing både i lærings- og behandlingssituationen, kan derfor anskues som metaforer. Udøvere (og klienter) deltager i et eller andet omfang i en fælles oplevelse og deler en fælles erfaring, men denne erfaring er præget af (allerede eksisterende) metaforer, symboler og billedsprog: Udøvere deler altså udover det sociale fællesskab også et metaforfællesskab. Andre sprogforskere har observeret betydningen af metaforers anvendelse i rituelle sammenhænge og hvordan de påvirker og forandrer del-

34 LUHRMANN 1989, s. 149-150.

35 Se f.eks. Lawrence E. SULLIVAN: "Enchanting Powers: An Introduction," i *Enchanting Powers: Music in the World's Religions*, redigeret af Lawrence E. Sullivan. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1997, s. 1-14.

36 Samtale med Tor, d. 08.12.2004.

37 Anders Fogh JENSEN: *Metaforens Magt. Fantasiens fostre og fornuftens fødsler*. Forlaget Modtryk, 2001.

38 Metafor-argumentet er ligeledes appliceret på naturlyde på cd og New Age afslapningsmusik i LIND 2007b, se f.eks. s.251-53. For en udrødning af det filosofiske grundlag for fænomenologien henvises til f.eks.: Maurice MERLEAU-PONTY: *Phenomenology of Perception*. Routledge and Kegan Paul, 1962; og Dan ZAHAVI: *Fænomenologi*. Roskilde Universitetsforlag, 2003.

tagerne.³⁹ Metaforer er i konstant bevægelse og kan antage nye betydninger i forhold til deltagernes motiver.⁴⁰ Oplevelsen af healing er altså kulturelt betinget og kropsligt indlejret. Når vi lytter til reiki-musikken, bliver dens lydige metaforer legemliggjort: den påvirker vores adfærd og oplevelse af rummet.⁴¹ Marie, en klient i Ametysten, beskriver sin oplevelse af healingrummet:

”Det vigtigste for mig er temperaturen. Men musikken er jo en del af rummet. Ligesom det dæmpede lys og farverne [...] Det er alt sammen med til at man slapper af. [...] Jeg prøver altid på at forberede mig mentalt på, at nu skal jeg til healing. Men nogle gange er det svært at slippe det dagligdags, alle de tanker man har, al ens stress. Men der er rummet jo meget anderledes, det er næsten som en drømmeverden med engle og kosmisk energi og alt muligt. [...] Tillid er vigtigt, for har du tillid til det menneske der healer dig, så kan du være åben. Man skal være åben, ellers er der ingenting der virker. Man kan jo mærke varmen fra hænderne. Der er jo nogle der har gode hænder...”⁴²

Beskrivelsen peger på forskellige elementers samspil og antyder hvordan symboler tjener til at adskille healing-rummet fra det hverdagslige. Der er en mental og kropslig forventning om, hvad der skal ske: Musikken danner sammen med andre elementer ramme om en drømmeverden. Marie fremhæver, at der skal være rart (temperaturen) og trygt (tillid). Oplevelsen er ikke i den forstand præsproglig, vi sammenligner lydene med noget vi kender i forvejen, ellers kan de ikke skabe tryghed. Som psykologen Alice Theilgaard fastholder i sin artikel ”Metaforer i terapiens tjeneste,” har metaforer stor værdi i terapeutisk arbejde.⁴³ Den tanke er nærliggende, at reiki-musik og afslapningsmusik med sine billedlige associationer indgår i en dynamisk proces i healingarbejdet, hvor den er med til at hjælpe udover og modtager til at skabe fornemmelsen af kontrol og sammenhæng. Holisme-metaforen, den idé, at alt i universet hænger sammen, er på arbejde. Det arbejde, metaforer udfører, er ikke spirituelt, det er derimod kulturelt og altså betinget af deltagernes motiver og forventninger.

39 Michele ROSALDO: ”It’s All Uphill: The Creative Metaphors of Ilongot Magical Spells.” I Mary Sanches & Ben Blunt (red.), *Sociocultural Dimensions of language Use*. New York: Seminar Press, s. 177-203; samt f.eks. James FERNANDEZ (red.): *Beyond Metaphor: The Theory of Tropes in Anthropology*, Stanford: Stanford University Press, 1991; og James FERNANDEZ: *Persuasions and Performances: The Play of Tropes in Culture*. Bloomington: Indiana University Press, 1986; og James FERNANDEZ: ”The Performance of Ritual Metaphors.” I J.D. Sapir & C. Crocker (red.), *The Social Use of Metaphor*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

40 Thomas CSORDAS: *Language, Charisma, and Creativity: The Ritual Life of a Religious Movement*. Berkeley: University of California Press, 1997, s. 221.

41 Ellen B. BASSO: *A Musical View of the Universe: Kalapo Myth and Ritual Performances*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1985, s. 311; se også SULLIVAN 1997, s. 8.

42 Samtale med Marie, d. 19.12.2004.

43 Alice THEILGAARD: ”Metaforer i terapiens tjeneste,” *Psyke & Logos* 1, 1995, s. 164-65.

Genopfindelsen af håndspåbyggelse: postmoderne betingelser

Håndspåbyggelse er ofte forstået som en religiøs handling, kendt fra bl.a. den bibelske fortælling om Jesu mirakler og fra hinduismens ide om kroppen som gennemstrømmet af energi, hvis ubalance kan kureres ved berøring. Historikeren Richard Kyle karakteriserer i sit studie af New Age bevægelsen i USA denne form for healing som en metafysisk eller spirituel healing,⁴⁴ andre steder anvendes termene terapeutisk berøring⁴⁵ eller healende berøring.⁴⁶ Fælles for disse benævnelser er, at moderne håndspåbyggelse betragtes som en sakral handling som falder uden for en sekulær virkelighed.⁴⁷ Derfor må håndspåbyggelse adskilles fra f.eks. fysioterapeutens eller massørens arbejde, som også involverer håndberøring efter bestemte systemer og kropsforståelser.

Religionsforskeren Thomas Csordas, som har studeret karismatisk håndspåbyggelse i den rituelle praksis i bevægelsen *the Catholic Charismatic Renewal* (eller *Catholic Pentecostalism*), skitserer tre postmoderne betingelser, som er værdifulde at have for øje i forståelsen af moderne religiøse fænomener: For det første dissociationen af religiøse symboler fra deres dogmatiske sammenhæng, hvilket tillader et frit spil med religiøse symboler; for dette andet fraværet eller decentrerings af religiøs autoritet i forhold til mening, form og diskurs; og for det tredje den kulturelle globaliserings tilknytning til forbrugerskisme og informationsrevolutionen.⁴⁸ Disse betingelser synes at være gældende for det spirituelle healingmarked generelt. Om karismatikere skriver Csordas:

“Charismatics aspire to a culturally coherent world of ritual, experience, language, value, interaction, and presupposition. It is not a world into which they were born but one which is an ongoing collective project, synthesized over a period of some thirty years. The process of this synthesis is a cultural one, of rhetoric and self-persuasion, enacted both in ritual performance and in everyday social practice. Its modus operandi is not one of conversion in the usual sense from nonbeliever to believer [...] but of cultural creation that forges a sacred self. This sacred self, transcending the standpoint of individual experience, exists insofar as it participates in what I take to be the sine qua non of culture: a world that is taken for granted in a deep sense and a life conditioned to be lived in terms of that world.”⁴⁹

44 KYLE 1995, s. 172-73; Kyle bruger på engelsk betegnelsen ‘psychic healing’. Andre bruger betegnelsen ‘spiritual healing’, se f.eks. FROHOCK 1992, s. 174-175; D. WIRTH: “Implementing spiritual healing in modern medical practice.” *Advances* 9(4), 1993, s. 69-82; mens J. SOLFIN: “Mental Healing,” i S. Krippner (red.) *Advances in Parapsychological Research*, Jefferson NC: McFarland, 1984, s. 31-63, karakteriserer håndspåbyggelse som ‘mental healing’, eftersom det er den mentale intention at heale.

45 FROHOCK 1992, s. 174 (‘therapeutic touch’); se også ALDRIDGE 2000, s. 152.

46 J. ENGBRETSON: “Urban healers: An experiential description of American healing touch groups.” *Qualitative Health Research* 6(4), 1996, s. 526-541; S. WUTHNOW: “Healing touch controversies.” *Journal of Religion and Health* 36(3), 1997, s. 221-229.

47 Thomas CSORDAS: “The rhetoric of transformation in ritual healing.” *Culture, Medicine and Psychiatry* 7(4), 1983, s. 333-375.

48 CSORDAS 1997, s. 43.

49 CSORDAS 1997, s. 42.

Reiki-healere deler denne stræben efter en verden, hvor der er en sammenhæng mellem ritual, erfaring, sprog og handling, som er funderet på en fælles holistisk verdensforståelse. Også Reiki-healing synes tænkt som et kollektivt projekt, skønt det er fragmenteret i sin organisationsmæssige form i modsætning til den katolske karismatiske kristendom, men dermed måske også er så meget mere postmoderne i den forstand, Csordas opererer med begrebet: reiki-healing er hverken traditionalistisk i sit udtryk eller centralistisk i sin organisering. Reiki-healing deler dog væsentlige elementer med karismatisk healing: genopfindelsen af håndspålæggelsen som middel til healing og fokus på deltagerens erfaring og universets relevans, samt betoningen af symbolers metonymi: håndspålæggelsen som Jesus udførte tages bogstaveligt snarere end metaforisk.⁵⁰ Den historisk og kulturelt fremmede healingpraksis genfortolkes og genoplives og får nye konkrete former og udtryk i sociale fællesskaber, og i den sammenhæng er reiki-healing tilsyneladende blot én revitaliseringsform. Reiki-healing må altså betragtes som en religiøs implikation, ordnet i en social struktur og sproglig diskurs der har til formål at fremme den spirituelle healing og søgen.⁵¹

Håndspålæggelse er en del af en sakral virkelighed og esoterisk erfaring og kan ses som en radikal anden (af en anden verden), som healeren kan ty til for at ændre forhold i det hverdagslige. Men vi må spørge: hvordan mobiliseres denne andethed, hvilke kreative processer fordrer håndspålæggelsen i reiki-healing? Og hvilken rolle spiller musik i denne proces?

Reiki-musik

Den stak cd'er, der ligger på bordet i lokalet, er såkaldt reiki-musik. Det er en form for New Age musik der henvender sig særligt til reiki-healing. Cd'erne har forskellige temaer: en cd, hvis omslag prydes af engle og har bløde synthesizer-stemmer, har "engletema," som Tor forklarer og tilføjer: "den handler om de højere sfærer."⁵² En anden cd beskrives som en "rolighedsplade," den gør brug af skovens naturlyde. En cd med lyden af bølgers skvulpen har titlen *In front of the Ocean*, og endnu en har blandet forskellige musikinstrumenter sammen med delfinstemmer.

Reiki-musik er karakteriseret ved en lille lystklingende klokke eller en anden lyd, der lyder hvert tredje minut som et særligt kendetegn. Tor forklarer meningen med klokkelypden:

"Det, reiki-musik bygger på, er, at man har lagt en lille lyd ind hvert tredje minut, [...] man siger, at det er det interval du skal køre efter, når du healer; så skal man skifte position. Og det er man meget glad for i starten. Jeg bruger det aldrig mere. Altså, selvom jeg sætter en cd på, hvor der er en klokke eller en anden markering hvert tredje minut, så skifter jeg ikke automatisk håndposition

50 Carla POEWE: "On the Metonymic Structure of Religious Experiences: The Example of Charismatic Christianity." *Cultural Dynamics* 2, 1989, s. 367; se også CSORDAS 1997, s. 43.

51 Jf. ALDRIDGE 2000, s. 56.

52 Samtale med Tor, d. 08.12.2004.

der. Jeg kan mærke det på mit åndedræt, [...] hvor jeg får en kraftig indånding og så puster ud. Jeg kan simpelthen mærke på min krop, så, nu skal jeg ikke mere her, og omvendt er der måske andre steder, hvor man bruger seks-syv minutter på at heale [...] På den Aeoliah-plade, vi hører lige nu, er der ikke noget pling.”⁵³

På denne måde assisterer musikken healeren, der således er fri for at skulle holde øje med uret. Det er desuden meningen, at musikken skal hjælpe klienten til at slappe af og ikke fokusere på, hvad der sker omkring briksen. På den måde indgår musikken i healingrummets design sammen med det dæmpede lys, de varme (natur)farver, ildtæppet, den aromatiske duft fra de æteriske olier osv., og har det formål at skabe en afslappende stemning og tage opmærksomheden fra healerens bevægelser.

Det er karakteristisk for reiki-musik, ligesom anden afslapningsmusik, at lydene danner stillestående og udramatiske lydflader eller lydta-peter. Musikken er dæmpet og uden dynamiske udsving og dens formål er at fastholde en vegeterende stemning, i hvilken klienten kan finde ro og hvile.⁵⁴ I musikpsykologiske termer beskrives afslapningsmusik som værende “præget af stabilitet og forudsigelighed i de musikalske elementer, der er få skift og mange gentagelser, tempoet er langsomt, tæt på hvilepulsen, og intensitetsprofilen er lav.”⁵⁵

Tor gør opmærksom på, at man godt kan heale uden musik, men er selv overbevist om, at musikkens rolle i udførelsen af healingen er mere end blot et supplement til håndspålæggelsen, og refererer både til den medicinske musikforskning og erfaringer med musik i andre kulturelle sammenhænge:

“For den der ligger på briksen og bliver healet, underbygger musikken roen og stilheden. Men også [komponisten] Niels Eje har lavet nogle cd’er i samarbejde med nogle læger, hvor de har fundet ud af, at det har en gavnlig effekt på smerte og alle mulige andre ting. Så musik påvirker kroppen [...] Ligesåvel som vi ved, at der er lyde der irriterer os, så er der også noget, der kan berolige os. Men det er svært at sige, hvor meget effekt musikken har og hvor meget healingen har. Men man bruger det jo også i Indien og Tibet, hvor man kan mærke lydene i kroppens forskellige chakraer. [...] Jeg er sikker på, at der må være noget om, at musikken forstærker healingen.”⁵⁶

Aeoliah’s reiki-musik, som nævnt ovenfor, betegnes som New Age, ‘Neo-Classic Romantic Music’ og ‘Aeoliah’s Angelic Ambient Music’.⁵⁷ Den er svær at skelne fra

53 Samtale med Tor, d. 08.12.2004; Tor refererer i samtalen til AEOLIAH: *Healing Music for Reiki, vol.1., Mandala of Purity*, cd, Oreade Music ORB 5210-2, 1995.

54 Se også LIND: 2007b, s. 255.

55 Lars Ole BONDE: “Musik og psykologi = Musikpsykologi?” *Psyke & Logos* 28, 2007, s. 12. Bonde anvender betegnelsen ‘afspændingsmusik’: I Musikpsykologien skelnes mellem afspændende og stimulerende musik, se også BONDE & PEDERSEN & WIGRAM 2001.

56 Samtale med Tor, d. 08.12.2004. For en mere indgående behandling af Niels Ejes MusiCure, se LIND 2007a, s.209-242. Termen ‘chakra’ (i.e., sanskrit, ‘hjul’), er et almindeligt begreb i grene af både buddhisme og hinduisme, som beskriver syv såkaldte energicentre eller energihjul som er lokaliseret i menneskekroppen langs med rygsojlen.

57 Se Aeoliahs hjemmeside: www.aeoliah.com

anden afslapningsmusik uden den lille klokke der ellers markerer tidsintervallerne. Men kendetegnende for musikken er, at den ikke blot egner sig til reiki, den henvender sig også i markedsføringen bredt til andre healing- relaterede formål, såsom massage og afslapning. F.eks. er målet med Aeolia's *Healing Music for Reiki, vol.2., Mandala of Integration* at hjælpe healeren at formidle livsenergien, samtidig med, at musikens anvendelsesbredde understreges: "Reiki 2 contains two perfect and transparent tracks that will help anchor the healing energies of Reiki and other forms of therapy and healing."⁵⁸ Det gælder også for Ajad's musik, at den er skabt specifikt til reiki, men iøvrigt anbefales til brug i flere sammenhænge: "We suggest the use of this CD for reiki, bodywork, relaxation and meditation."⁵⁹ At reiki af dens udøvere betragtes som en healingform der øger styrken i alle former for healing generelt kan forklare de relativt mange anvendelsesmuligheder af reiki-musik. Musikken vil efter producenterne udsagn⁶⁰ hjælpe livsenergien til at strømme gennem dels healerens hænder, dels modtagerens krop, og fordele sig der, hvor der er brug for den. Spørgsmålet om, hvilke elementer i den kommercielle New Age musik der letter strømmen af den universelle energi, svarer producenterne ikke på.

Religiøs fristil

Ikke alle healere accepterer betegnelsen New Age, men foretrækker derimod at behandlingsformen omtales som spirituel eller holistisk. Ikke desto mindre har reiki adskillige træk tilfælles med New Age-forestillinger og anvender et antal religiøse symboler og handlinger, som er gavnlige at tage under luppen, når man fra et musiknologisk synspunkt ønsker at belyse og diskutere den kontekst og diskurs reiki og reiki-musik udspiller sig i. Religionsforskeren Paul Heelas karakteriserer New Age som en populærkultur,⁶¹ bestående af en blanding af individualisme og religiøs pluralisme. I sit udtryk er New Age stærkt eklektisk og synkretistisk ved sin måde at blande udvalgte traditionelle og nye elementer sammen i en art spirituel, kosmisk humanisme, som Heelas kalder 'humanistisk ekspressionisme'.⁶²

New Age-kosmologier præges af et monistisk syn på tilværelsen, hvilket omfatter ideer fra dels panteisme, ifølge hvilken alt er gud eller gud er i alt,⁶³ dels animisme, som betragter alt i universet (herunder krystaller) som beåndet og gennemsyret af en livskraft, en universel energi. En af de mest fremtrædende New Age praksisser, 'channeling', eller kanalisering, drejer sig netop om at formidle denne energi. Kanalisering har sit udspring i teosofien, der er en sammenblanding af religioner fra øst og vest, og be-

58 AEOLIAH: *Healing Music for Reiki, vol.2. Mandala of Integration. Music for Reiki, Massage, Healing, Relaxation*, cd, Oreade Music, 1996, ORB 5210-2, omslaget. Se også undertitlen på: AEOLIAH: *Healing Music for Reiki, vol.1., Mandala of Purity. Music for Reiki, Massage, Healing, Relaxation*, cd, Oreade Music ORB 5210-2, 1995

59 AJAD: *Reiki Music, Vol.3., Dolphins in Music*, cd, SIAE LOVE 03-2, High Tide Srl. Austria 1994, omslaget.

60 AEOLIAH (cd) 1995, omslaget.

61 Se Paul HEELAS: *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*, Blackwell Publishers, 1996.

62 HEELAS 1996, s. 159.

63 KYLE 1995, s. 16.

tragtes som forløberen til moderne New Age filosofi.⁶⁴ Det monistiske verdenssyn skiner igennem i Tors beskrivelse af, hvordan han forholder sig til den universelle energi:

“Altså, jeg har ikke nogen speciel tro... andet end på den energi som får universet til at hænge sammen og mennesker og dyr og planter til at leve [...] at det er en energi der er stor og kærlig, og så kan man vælge om man vil kalde det gud, det må man selv om. Om man kalder det den guddommelige energi eller den universelle energi, det er et spørgsmål om temperament. Nogle vælger bevidst ikke at snakke om gud, for så begynder man at blande religionsformer ind i det [...] Det guddommelige må være én ting, som vi bare kalder noget forskelligt.”⁶⁵

I New Age overbevisninger, fastslår Paul Heelas, finder realiseringen af det autentiske selv sted ved at træde væk det fra socialiserede selv (intellektet, viljen) og åbne sig for en ny væren og verden, nemlig menneskets sande natur. “To experience the ‘Self’ itself is to experience ‘God’, the ‘Goddess’, the ‘Source’, [...] the ‘inner child’, the ‘way of the heart’, or, most simply and, I think, most frequently, ‘inner spirituality’,” fastholder Heelas.⁶⁶ At menneskets krop og ånd er ét med universet og naturen er et af de mest gennemgående træk ved New Age filosofi og udtrykker, som Berger formulerer det, den forvovne tanke, at alt i universet er menneskeligt relevant.⁶⁷

Holistiske overbevisninger peger på, hvordan det spirituelle og metafysiske kan gøre en forskel på det følelsesmæssige og fysiske.⁶⁸ Omdrejningspunktet er at komme i kontakt med sit højere selv, og fjerne det, der blokerer for den universelle energistrøm, som det udtrykkes i New Age filosofi, hvilket er synonymt med at bringe sig i harmoni med naturen.⁶⁹ Reddy kalder dette fænomen for ‘naturalistisk holisme’.⁷⁰ Afslapningsmusik med naturlyde, bløde englestemmer og synthesizere, bør ses i sammenhæng med denne metafysiske orientering mod en indre spiritualitet og fejring af selvet som giver den mening: Den er et middel til indre healing og frelse, som ligger hos det enkelte individ: “The Self has a key role in healing the self.”⁷¹

Reiki-healere afviser religioners dogmatiske forskrifter og fastbundne regler, men gør brug af det religiøse og symbolske univers. Man adopterer altså de træk og karakterer, der findes anvendelige alt efter healerens temperament og forkærlighed.⁷² Udøverne forholder sig således til traditionelle religioner på en fri måde, og kendetegnes ved, ligesom New Age filosofi generelt, at der lægges vægt på individets personlige erfaring med det guddommelige.⁷³ Det vil sige, at autoriteten ligger hos selvet, som giver den

64 KYLE 1995, s. 16 og s. 34.

65 Samtale med Tor, d. 08.12.2004.

66 HEELAS 1996, s. 19.

67 BERGER 1990, s. 28; se artiklens andet epigram.

68 HEELAS 1996, s. 82.

69 HEELAS 1996, s. 82, 89.

70 REDDY 2004, s. 214.

71 HEELAS 1996, s. 82.

72 Dette argument er baseret på observationer, deltagelse og samtaler i Ametysten Reiki-healing, juni-december 2004; navnlig samtaler med Tor, d. 11.06, 22.06, 13.10, 12.11, 08.12 og 19.12 (2004); og med Ingrid og Anita d.19.12.2004; Jette d.12.12.2004; samt Lars d. 19.11.2004.

73 HEELAS 1996, s. 29.

enkelte autonomi og frihed til at eksperimentere med healingen. Også Katja Lange fremhæver i sin beskrivelse af den tidlige New Age i Danmark bevægelsens betoning af den personlige oplevelse af det guddommelige, som muliggør nytolkning af religioner så de passer med nutidig livsform.⁷⁴ Det moderne centrum for det hellige ligger i den enkelte, hvilket undertitlen på Heelas' bog om New Age bevægelsen indikerer: *The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*.⁷⁵

På hjemmesiden for *International Center for Reiki Training* beskrives den universelle livskraft ('life-force') i kosmologiske termer som værende styret af en "God-consciousness,"⁷⁶ altså en allestedsnærværende guddommelig bevidsthed, eller et monistisk princip.⁷⁷

Hvor behandlingen af en sygdom ofte kræver en forudgående diagnose, er tilfældet med Reiki-healing anderledes. Energien finder selv derhen, hvor der er brug for den i modtagerens krop, dvs. det ømme eller syge sted i kroppen som vil være karakteriseret ved et energiunderskud. Den såkaldte guddommelige bevidsthed opfattes altså her som intelligent og kærlig menneskekender, der i hænderne på formidleren, healeren, yder velgørende arbejde for den passivt modtagende og under det lune tæppe døsende klient.

Ved siden af cd-afspilleren i healinglokalet i Ametysten står Jesusfigurinen, som Tor købte på en tur til Malta. Tor forklarer de religiøse ikoners relevans i reiki-healing: "Jeg har Jesus her inde og jeg har Buddha siddende lige uden for døren. [...] Shiva bliver også brugt meget. [...] De er nogle af de helt store drenge inden for healende evner. Det er dem der har været helt fremme. Så det er derfor der er lavet nogle gode historier og bøger om dem. Jesus var exceptionel. Men dengang kaldte man det jo ikke healing, men håndspålggelse. Men det er jo det samme. Det er derfra det stammer."⁷⁸

Tor giver altså udtryk for den tanke, at den samme visdom kan findes i hjertet af alle religiøse traditioner. Denne anskuelse er kreativ og eklektisk, men samtidig ignorerer den signifikante forskelle mellem religiøse traditioner⁷⁹ i sit begær efter at opfinde verden som sammenhængende. At reiki-healing sammenlignes med bl.a. bibelsk håndspålggelse er en måde at tillægge reiki-healing historisk og religiøs dybde, altså en måde at legitimere moderne praksis. Påberåbelsen af historisk forrang er også en måde at udfordre det etablerede sundhedssystemes autenticitet.⁸⁰

74 Katja LANGE: 'Sundhed og Ny Tid - New Age-træk hos tredivernes danske sexualpolitikere og vegetarer', i *Den Gamle nyreligiositet. Vestens glemte kulturarv*, redigeret af Mette Buchardt og Pia Rose Bøwadt, København: Forlaget Anis, 2003, s.241-242

75 HEELAS 1996.

76 www.reiki.org [besøgt d.01.04.07]

77 Se for eksempel Douglas R. GROOETHIUS: *New Age. Det falske paradys*, oversat af Helge Hoffman, Credo Forlag, 1988 (originaltitel: *Unmasking the New Age* fra 1987), s. 17-34 om centrale elementer i New Age filosofi set fra en kristen synsvinkel; for en videnskabelig (og mere nøgtern) præsentation af New Age bevægelsen, se HEELAS 1996.

78 Samtale med Tor, d.12.12.2004.

79 HEELAS 1996, s. 27 og 29.

80 REDDY 2004, s. 220.

Bøn

Under de obligatoriske kursusforløb bliver healeren indviet i et antal symboler eller tegn. Disse tegn har Tor og andre forskellige udtryk for, bl.a. gyldne, hvide og lysende tegn. Hvert af disse tegn har et mantra, som healeren "tegner for sig mentalt" (også forstået som en meditation), når han beder om at få lov til at kanalisere universel energi "ovenfra." I healinglokalet sker dette som forberedelse til behandlingen. Tor beder også om, at reiki-englene og reiki-ånderne vil være til stede og assistere ham. Efter behandlingen, understreger Tor, er det vigtigt at healeren mediterer endnu engang på tegnene for at "lukke ned for energien." Inden healingen starter, har Tor allerede lagt et "beskyttende kraftfelt ind under briksen for at undgå forstyrrende energier," ligesom han renser lokalet ved at kanalisere 'kærlige energier' ind i det.⁸¹

Reikihealing involverer indstilling, handling og gestik der aktiverer den healende energi. Denne handling har ligheder med den franske sociolog Marcel Mauss' forståelse af bøn som et religiøst ritual der vedrører henvendelse til det hellige. "*Prayer is a religious rite which is oral and bears directly on the sacred [...] every prayer is an act [...] which implies an effort, an expenditure of physical and moral energy in order to produce certain results. Even when it is entirely mental, with no words spoken, with scarcely even a gesture, it is still a [voluntarily] movement or an attitude of the soul.*"⁸² Tor står både stille og beder indenad. For at kunne lukke op for energistrømmen kræves den rette mentale indstilling, nemlig ønsket om at gøre godt for andre.

Reiki-healing ansues i dette lys som religiøs praksis i en vis udstrækning, på trods af mange praktikerer indvendinger. Bøn er et centralt organiserende princip i de fleste religioner og beskrives også af forskere inden for sundhedsvidenskab bl.a. som en handling der aktiverer religion,⁸³ som et middel til kommunikation med en guddommelig kraft,⁸⁴ som en måde at huske på,⁸⁵ hvilket resonerer med symbolernes betydning som mnemoteknisk middel. I reiki formodes en guddommelig kraft (universel energi) at have del i healingen, og bønnen som den handling der ansporer den – et princip der ligner følgende beskrivelse: "The divine agent assumption' assumes that prayer in therapy invites a higher power to actively engage in the healing process."⁸⁶

81 Samtale med Tor... Det er ved feltarbejdet og denne artikels afslutning ikke helt klart, hvordan der skelnes mellem begrebet om den universelle energi og de to andre energier, Tor her taler om, men hans praksis understreger hvordan han forbereder sig til og samler sig om den forestående healing af en klient som angiveligt har ubalance i energien.

82 Marcel MAUSS: *On Prayer*. Oversat til engelsk af Susan Leslie fra 'La Prière (1909). Oxford: Durkheim Press, 2003, afsnit I, 3, ii, hhv. s. 57 (kursiv original) og s. 54.

83 G. SCHMIED: "Praying as social action, reference, and relationship," i J. Greer & D. Moberg (red.), *Research in the Social Scientific Study of Religion: A Research Annual*, Stamford, CT: Jai Press, 1998, s.115-126.

84 J. MCKINNEY & K. MCKINNEY: "Prayer in the lives of late adolescents." *Journal of Adolescence* 22, 1999, s. 279-290.

85 L. DOSSEY: *Healing Words: The Power of Prayer and the Practice of Medicine*. New York: HarperCollins, 1993.

86 P. MAGALETTA & P. BRAWER: "Prayer in psychotherapy. A model for its use, ethical considerations, and guidelines for practice." *Journal of Psychology and Theology* 26(4), 1998, s.322.

Bønnen i reikihealing kunne beskrives som en blanding af meditativ bøn, hvor der mediteres på det guddommelige tegn med henblik på at opnå forening med energien,⁸⁷ og mæglende bøn, hvor der bedes om en åbning mod energien, så den kan kanaliseres og gøre godt for modtageren.

Bøn, musik, gestik ændrer sammen med andre elementer sted og tid. Kælderlokalet på Mozartsvej ændres til et healingrum, den hverdagslige klokketid ændres til en rituel dimension, hvor universel energi kan flyde i forhold til den rette håndtering af den. Musiketnologen Deborah Kapchan nævner, at såkaldte transitionsgestikker ('gestures of transit') skaber et socialt rum og en social følelse, der er ritualiseret og kodificeret. Disse gestikker udspiller sig ikke blot i et fysisk rum, de skaber det fysiske rum.⁸⁸ Gestiksystemer udtrykker ideologi i praksis: via gestikker omsættes ideologi til handling og ophører med at være ren abstraktion. Dermed er mening og religiøs kraft ikke alene indlejret i repertoire af kropslige udtryk, men skabt i den udøvende krop. Også i metaforisk forstand skaber healing-gestikken et spirituelt rum: kælderlokalet transformeres til scenen for et ritualiseret healingdrama. Denne transformering skabes ved (selv)bevidste gestikker fra begyndelsen af healing-ritualet. Deltagerne bliver til healere, skifter adfærd og holdning, bevæger sig anderledes. Håndspåbyggelsen som ikonisk bevægelse udgør sammen med aromaer, musik og religiøse symboler et "multisensorisk matrix,"⁸⁹ der er afgørende for indlevelsen, trods individualiseringen af indholdet. Udover håndspåbyggelsen omfatter de ikoniske bevægelser i reiki-healing den mentale 'tegning' af reiki-symbolerne (det, jeg her beskriver som bøn): Healeren placerer sig på en bestemt måde efter at have bedt klienten om at lukke øjnene og slappe af. Jeg kunne ikke lade være at kigge alligevel: Tor stod skråt med ryggen til med hænderne foran sig som man ofte ser mennesker i bedepositur. Gestikker er et signal dels til andre (klienter og kollegaer), dels til healeren selv: den ritualiserede handling bliver konkret, og her hjælper musikken. Bevægelserne er en måde for kroppen at huske på, en måde at genbekræfte tidligere erfaringer. For nogle healere falder disse ikoniserede eller metaforiserede bevægelser sammen med musikken.

I kanaliseringen af universel energi kolliderer skellet mellem fortid og nutid, et kollaps tilvejebragt af gestik og det, som er omfattet af det (individualiserede) multisensoriske matrix. Der er tale om initieringen af en form for kontrol over det sanselige, spirituelle og æteriske som ligger det hverdagslige fjernt. Men det er samtidig en bevægelse mod en bevidst åbning mod noget ikke-viljebestemt, hvor healeren, den tjenende filantrop, er på arbejde i altruismens navn: En ideologi, der omsættes til praksis for et par hundrede kroner, som en behandling koster.

87 Jf. ALDRIDGE 2000, s. 144.

88 Deborah KAPCHAN: *Travelling Spirit Masters. Moroccan Gnawa Trance and Music in the Global Marketplace*, Middleton, CT: Wesleyan University Press, 2007, s. 53, med reference til Henri LEFEBVRE: *The Production of Space*. Oxford: Blackwell, 1991, s. 215.

89 KAPCHAN 2007, s. 55.

“Sollysføde”

Foruden den rest dagslys der trænger ind ad kældervinduet er det eneste lys der umiddelbart oplyser healingrummet stearinlys, levende lys. Også den universelle energi beskrives metaforisk som lys og kærlig. De væsner, der hjælper healeren, kaldes lysengle, og de er ligesom energien selv, kærlige.

“Der skal hvile en ro i det lokale man bli’r healet i. Det er også derfor man renser lokalet, altså lægger go’ energi ind, altså kærlige energier. [...] Der er ikke noget mere livsbekræftende end en flamme – stearinlyset er jo levende. Jeg synes, det mangler, hvis man ikke har det [...] Jeg tror faktisk, at alle healere bruger lys, levende lys. [...] Jeg tror sole spiller en stor rolle.... Det handler om lys, og om at sprede lys. Lys har jo en høj svingningsgrad, og mørke en lav. En højt vibrerende energi vil jo vinde over den mørke – selvom vi dog ikke kan undvære mørke, for så ville vi ikke vide, hvad lys var... der skal være modpoler. Som i yin og yan-tegnet på cd-coveret der. Jeg ved ikke hvad det betyder nøjagtigt, men... Lys og mørke, det er jo balance!”

Det gode symboliseres med lys i mange af verdens religioner. I New Age forestillinger er denne forbindelse mellem det ‘gode’ og ‘lyset’ videreført, ikke som i kristen dualisme, men i opgør med denne i slaget for det holistiske livssyn. I New Age-bevægelsens tidlige dage i Danmark, kunne man således finde, at det livsbekræftende var identificeret med “sollysføde.”⁹⁰ Også i den tyske psykoanalytiker Wilhelm Reich’s såkaldte orgonteori spillede den lys- og lystgenererende, pulserende grundenergiform eller livskraft en signifikant rolle, en videreudvikling af Freuds libidoteori og et væsentligt bidrag til 1930’ernes seksualdebat og frigørelse fra kristendommens dogmatik i Danmark.⁹¹ Også i USA findes talrige eksempler på neo-spirituelle healingformer centreret om elementet lys, et eksempel er “Barbara Brennan School of Healing,” hvor de healende hænder beskrives som lysets hænder: En af Dr. Brennans *bestsellers* bærer titlen *Hands of Light* og har opnået klassikerstatus inden for området komplementær medicin i Nordamerika.⁹²

Lys-symbolikken har klare musikalske konnotationer. I reiki-musikalsk sammenhæng er begrebet om ‘lyse toner’ i en vis forstand noget akustisk, f.eks. den lyse klokke, harpestrengenes og synthesizernes lyse klange osv. Vigtigst synes den metaforiske betydning at være: reiki-musikken er lys og altså også god. Musikken er med andre ord velmenende. Reiki er ikke alene her: De lyse toners særlige gavnlige virkning har med størst kommerciel succes været fremhævet i fidusfænomenet Mozarteffekten, skønt ophavsretsmanden Don Campbell aldrig har gjort sig ulejlighed med at definere begrebet ‘lyse toner’ nærmere. Den primære effekt er efter alt at dømme også her metaforisk. Tor anvender af og til krystaller for at forstærke en healing. I krystalhealing betragtes krystaller som levende (beåndede) og anvendes til at kondensere og overføre

90 Se LANGE 2003, s. 243 med reference til Stefan VØLDAN: *Bibelen og de store brydningers tid*, København: Date’s Forlag, 1932.

91 Se LANGE 2003, s. 243.

92 Se www.barbarabrennan.com

universel energi ved høje frekvenser.⁹³ Høje frekvenser kendetegner også fysiske proportioner ved det, vi normalt i musikvidenskaben og fysikken forstår ved lyse toner.

'Reiki-cirker' som socialt fællesskab

Tor mødes af og til med andre healere, som både tæller familiemedlemmer, venner og kollegaer i små grupper bestående af tre til fem medlemmer, i det, der kaldes en 'reiki-cirker'. En 'cirker' består af medlemmer, der kender hinanden godt, og som mødes for at øve sig og forbedre deres healing teknik, samt at heale hinanden. Når flere healere går sammen om at behandle en person, forstærkes healingen i en såkaldt *power-healing*. Under reikimesteruddannelsen finder en socialisering sted, hvor den nytillkomne tillærer sig adfærd og holdninger, som er i overensstemmelse med traditionens former og konventioner. Som sociologen Peter Berger argumenterer, kan socialisering betragtes psykologisk som en læringsproces, hvor man bliver indviet i en kulturs mening og værdier og lærer at deltage og gebærde sig og acceptere de rollemønstre og identiteter der udgør kulturens struktur.⁹⁴ Men Berger understreger, at individet ikke blot lærer objektive meninger, men identificerer sig med dem og formes af dem, og i sidste ende også selv vil repræsentere dem. Sproget er en væsentlig faktor for socialisering, fortsætter Berger, og i sig selv er sproglig interaktion med andre udtryk for socialisering.⁹⁵ Helt konkret vil det sige måden reiki-healingkulturen italesættes, verbaliseres omkring praksis og erfaringer der relaterer til healingen og den tilknyttede kosmologi. Deltagelse i sproget og konceptionaliseringen omkring healingkulturen er en del af socialiseringen. Det er i sproget erfaringer evalueres og ordnes. Derfor giver det mening at tale om metaforfællesskaber. Følelsen af at høre sammen i gruppen eller med verdensaltet er altså betinget af social praksis.⁹⁶ Som vi skal se, er denne socialisering udfordret i praksis af de enkelte healere. De følgende afsnit vil koncentrere sig om healerne Jette, Anita og Ingrid og deres praksis og erfaringer med Reiki-healing.

Jettes klarsyn og power-musik

En af healerne fra Tors reiki-cirker er Jette. Hun arbejder som kunstner og tilbyder rådgivning og samtalerapi til mennesker der gennemlever personlige kriser. Hun forbinder sin reiki-praksis med clairvoyance, og forbereder "individuelle pakked løsninger" for hver af sine klienter.⁹⁷ Jette spiller ofte musik til klientsamtalerne, og gør meget ud af at vælge den rigtige musik, og "tuner sig ind på de klienter der kommer." Som Jette forklarer, så gør hun dette ved at "lave en *connection* opadtil; det er den kontakt til ånderne, som man har opnået i sin reiki-mesteruddannelse."⁹⁸

93 Se KYLE 1995, s. 186-88.

94 BERGER 1969, s. 15.

95 BERGER 1969, s. 18-19.

96 ALDRIDGE 2000, s. 57.

97 Samtale med Jette, d. 12.12.2004.

98 Samtale med Jette, d. 12.12.2004; Jette bruger de engelske ord 'connection' og 'tune in'.

“Jeg bruger den musik, jeg føler er den rigtige. For eksempel har jeg mange unge kvinder, som skal til eksamen. Der bruger jeg ofte [...] musik der giver *power*. F.eks. indiansk musik, fordi der er trommelyde... indianere er jo kendt for at være *power*-fulde. Der er meget energi i den plade, synes jeg.⁹⁹ [...] Hvis en [klient] kommer med en masse problemer og [...] er stresset, så bruger jeg afslappende musik. Det kan være tibetansk musik, eller kinesisk... orientalsk musik [...] Jeg bruger også klassisk. Mozart – det er glimrende.”¹⁰⁰

Efter Jettes mening fokuserer reiki-healing traditionen alt for meget på regler og formaliteter. For eksempel er der nøje forskrifter for, hvordan man som healer bør udføre behandlingen, inklusive rækkefølgen af hændernes position under håndspåleggelsen. Med sine egne ord, har Jette “lagt den rituelle del af reiki væk,” og fokuserer i stedet for på sit “klar-syn og klar-følelse.”¹⁰¹ På denne måde kan hun tillade sig at betone det spirituelle aspekt mere. Jette refererer hermed til ‘beskeder’ hun modtager fra ånder, der i deres jordlige liv var healere, og som assisterer hende. “En besked kan være: ‘Tag at bruge indiansk musik’, eller ‘[klienten] har ikke brug for det, men det andet...’ Fint nok! Så er det det, jeg bruger.”¹⁰²

Jette mediterer selv hver dag, ofte til musik, og hun betoner vigtigheden af det selvcentrerede og indadsøgende element. I den “kinesiske musik,” som hun lytter til, genfinder hun det, hun beskriver som en “meget dyb hjerteklang [...], altså meget følsomt og smukt... Det er ligesom at kunne se det smukke i tilværelsen... se lyset og farverne. Det synes jeg den kinesiske musik gør. [...] Den går ind i hjertet og jeg føler mig afslappet og rolig. Og så [...] er jeg i mig selv, centreret i mig selv.”¹⁰³

Hvor mange reiki-healere slet ikke vil afvise termen *New Age*,¹⁰⁴ finder Jette termen antikveret og nedladende. Hun mener man bør finde et andet navn for *New Age* musik, og foreslår ‘spirituel musik’. Skønt Jette ikke identificerer sig selv med *New Age*, stammer mange af de begreber og udtryk hun bruger dog fra *New Age*-verdenen, såsom kanalisering af energi, healing, klar-syn og spiritualitet bundet i den individuelle erfaring, som allerede nævnt.

Jette anvender ikke aromaer og stearinlys i sine behandlinger, skønt det ofte er noget klienter forventer: “For nogen kan det ikke blive alternativt nok! Jeg er jo meget nede på jorden, synes jeg, og vil helst have min praksis renset for ritualer, ellers bliver det sådan noget hokus-pokus. Men for nogle er man ligesom ikke en rigtig healer, hvis der ikke er stearinlys og krystaller over det hele. Det er meget med forventningerne. [...]

99 Jette Noyé refererer til “Inka Power – Remixed with Nature Sounds,” Stemra 99616 (n.d.), en anden *power*-cd er: “Sufi Power – Remixed with Nature Sounds,” Stemra 99621 (n.d.). Der er ingen oplysninger om komponist og musikere.

100 Samtale med Jette, d. 12.12.2004.

101 Samtale med Jette, d. 12.12.2004.

102 Samtale med Jette, d. 12.12.2004.

103 Samtale med Jette, d. 12.12.2004. Cd'en der refereres til som ‘kinesisk musik’ er “Buddha og Bonsai, vol.1,” Sattva Music (1996), SKV 060 CD. Der er ingen oplysninger om komponist eller musikere.

104 Samtale med Ingrid, d. 19.12.2004.

Det er rigtigt, man bygger en stemning op, men den stemning bidrager jeg til selv. [...] Musikken kan være et godt supplement."¹⁰⁵

Ved at forholde sig kritisk til de ritualiseringstendenser der er i reiki-praksis og den påkrævede skoling udfordrer Jette visse konventioner inden for Usui reiki-traditionen. Ifølge Jette, udspringer behovet for healing fra en generel utilfredshed med det moderne materielle liv og en længsel efter det åndelige. Denne længsel kan bl.a. indfries i praksis ved at lytte til det, Jette kalder for *power*-musik eller afstresningsmusik (betinget af formålet) i behandlingen. De musikalske referencer til den kraft Jette tilskriver kulturer som 'sufiernes' og 'inkaernes', eller til roligheden i 'Bonsai Buddhism'-albummet, peger på, at der i healingpraksis leges med spiritualitet eller spirituel kraft i de-traditionaliseret, rekontekstualiseret form. I en kritisk optik er her tale om en eksotisering og essentialisering af kulturer, som 'plukkes' og passes ind i behandlerens praksis.

Ligesom Jesus- og Buddhafiguren hos Tor er symboler, der er løsrevet fra den traditionelle religiøse kontekst, har den betydning og værdi, der tillægges musikken hos Jette, symbolsk karakter. Hvor i Kina, Inkariget eller Sufi-verdenen vi befinder os kulturelt og historisk er ikke specificeret. Oprindelsen af musikken er med andre ord sløret. Som Clara Gallini argumenterer for om masseproduceret eksotisme, så er det netop i oprindelighedsmaskeringen, det eksotiske henter sin symbolske effektivitet.¹⁰⁶ Musikken, der her er tale om, er med andre ord en kulturel karikatur,¹⁰⁷ der spiller på lytternes (forbrugerens) begær efter at revitalisere selvet ved at søge autenticitet i en kulturelt distanceret anden.

Naturlyde på det kommercielle musikmarked er ligesom fortidige kulturer præget af det paradoks, at cd'er med såkaldt spirituel og naturlig kraftmusik på den ene side markedsføres som alternativer til den moderne verden og en løsning på dens problemer, hvor det på den anden side ignoreres, at denne musik i sig selv er en moderne frembringelse.¹⁰⁸

Hvis spiritualitet er længslens objekt for det moderne, søgende menneske, er der hjælp og inspiration at hente på New Age markedet. Den universelle energi tilhører alle mennesker, som healer og håndbogsforfatter Diane Stein fabulerer,¹⁰⁹ men adgang til den er ikke alle forundt: man må paradoksalt nok til en autoriseret formidler (healeren), og betale det, et kursus koster, for at få adgang til sin egen indre spiritualitet. Dette markedsmæssige aspekt er svært at se helt bort fra i tolkningen af, hvordan moderne healingpraksisser som kulturelle udtryk og interaktion fungerer.

105 Samtale med Jette, d. 12.12.2004.

106 Clara GALLINI: "Mass Exoticisms," i *Post-Colonial Question: Common Skies, Divided Horizons*, Ian Chambers og Lidia Curti (red.), London og New York: Routledge, s. 215; se også LIND 2007b, s. 253-254.

107 For en diskussion af musikalsk karikatur og reproduktion, se f.eks. Steven FELD: "From Schizophrenia to schizmogogenesis: On the Discourse and Commodification Practices of World Music and World Beat," i *Music Grooves*, Chicago: Chicago University Press, 1994, s. 257-289.

108 For yderligere diskussion af dette argument, se LIND 2007b.

109 STEIN 1995, se bogens omslag (bagsiden).

Anitas frosne skulder

Tors lillesøster, Anita (52 år), fortæller, at hun engang havde en "frosen skulder," der forårsagede store smerter og betød, at hun næsten ikke kunne bevæge sin ene arm. Fysioterapi og akupunktur havde ikke hjulpet. Efter nogen modstand, kom mødet med reiki-healing derimod til at betyde en konkret forandring i Anitas dagligliv og fysiske velvære. Hun fortæller om sin første reaktion, da Tor tilbød at heale hende:

"Jeg tænkte: han er ikke rigtig klog! Altså, jeg troede ikke rigtig på det der healing. Men allerede efter den første healing kunne jeg mærke en forandring i min skulder. [...] Jeg fik mere og mere følelse ned gennem min arm. Altså, det sidrede i mine muskler. Der var en vibration, en elektrisk strømning [...] Og nu fungerer den fuldstændigt normalt [...] Altså, jeg kunne pludselig løfte armen op over hovedet igen og binde mit forklæde bag på, når jeg skulle lave aftensmad... Det overbeviste mig jo om, jamen, healing kan noget!"¹¹⁰

Behandlingen af Anitas skulder med håndspålæggelse var akkompagneret af musik, ligesom de behandlinger hun har oplevet siden:

"Der er altid musik... stille musik i baggrunden... reiki-musik. Og jeg vil sige, der er forskel på musik. For reiki-musik virker beroligende, hvor jeg synes andre former for musik, f.eks. det der 'oummmm' [nynner]... den samme lyd, altså, den kan drive mig til vanvid."

Den særlige reiki-musik hjælper Anita til at slappe af. Den ændrede bevidsthedstilstand kendes fra mange yogapraksisser som dybdeafspænding, og den beskrives af healere som en følelse af at være både inde i sig selv og uden for sig selv på samme tid.¹¹¹ Marie, en klient i Ametysten, beskriver en lignende oplevelse: "Altså, musikken... jeg hører den jo, men jeg er hurtig til at falde hen. Det er med til at jeg slapper af. Det er muligvis delfinerne eller det hav-agtige der er over musikken. Jeg kommer i sådan en tilstand mellem at være vågen og drømme."¹¹²

"Når selve healingen starter, så får musikken dig til at slappe af. Men der er mange tidspunkter under healingsforløbet, hvor du egentlig ikke lægger mærke til musikken. Fordi du kommer i en tilstand, hvor du nærmest... du er bevidst om, at du er i lokalet og ligger på en briks, men alligevel føler du, at du svæver et eller andet sted i universet. [...] Det er som om du bliver ført væk, uden egentlig at være væk. Du registrerer det ikke bevidst i øjeblikket..."

Anita fortæller, at de spirituelle aspekter påvirker hendes holdning til livet, men understreger samtidig, at reiki ikke er en religion:

110 Samtale med Anita, d. 19.12.2004.

111 Samtaler med Tor d. 13.10, 8.12 og 19.12.2004 og Anita d. 19.12.2004.

112 Samtale med Marie, d. 19.12.2004.

“Min opfattelse af tingene er blevet væsentligt ændret: Jeg er selv blevet tiltrukket meget mere af engle og Jesus og... sten og krystaller og dufte... Jeg er ikke blevet mere troende eller mere kristen som sådan, men det er ligesom om, at alle de ikoner og billeder er blevet en vigtig del af min hverdag. Jeg er blevet mere taknemmelig for mange ting, ik? Altså takker for nogle ting, som man bare tog som en selvfølge før.”

Anita har specialiseret sig i at heale dyr ved at praktisere håndspålgelse, men hun spiller ikke musik for hverken katte eller heste, skønt healingmarkedet også på dette punkt søger at sælge afslapningsmusik, der henvender sig særligt til dyr.¹¹³ På denne måde fungerer reiki-healing som komplementær behandlingsform til zoopatologi. Kanalisering af energistrømmen giver Anita en konkret fornemmelse af kontrol, en erfaring der kan overføres på følelseslivet i det hele taget og styrke selvilliden og tro på egne evner.¹¹⁴

Ingrids cd: 'den med delfinerne'

Ingrid (55 år) gennemførte første niveau i reikimester-træningen i juni 2004 sammen med Anita, så hun er med sit eget udtryk “new in the business.”¹¹⁵ Hvor musikken ofte beskrives som et supplement, betoner Ingrid musikkens påvirkning på hende som healer. For Ingrid er musikken smeltet sammen med mantraerne og lystegnene i sådan en grad, at de er blevet overflødige:

“Musik virker stærkt ind på mig, må jeg sige. Det gør den. Altså jeg føler, at det er den der gør, at jeg kommer i den gode meditative tilstand. [...] Når jeg er hjemme i lejligheden og sætter den der på... sker der det, at jeg med det samme kan mærke, at nu kommer energierne af sig selv. Ved at starte musikken, kommer de af sig selv, simpelthen, inden jeg har bedt om de der tegn. [...] Det lige som prikker, og så bliver mine hænder varme, ikke!?”¹¹⁶

Der er tale om en bestemt cd, der giver denne effekt. I løbet af reiki-mestertræningen hos Erling, brugte de på Ingrids hold en cd, som Ingrid refererer til som “den med delfinerne” (se figur 2).¹¹⁷ Lyden af sagte bølger i vandkanten, boblelyde og delfinstemmer akkompagneres af synthesizere, fløjter og guitar. Den lyse klokke lyder hvert 3. minut. Ingrid sætter altid denne cd på, når hun healer.

113 F.eks. Perry WOOD: *Animal Healing*, New World Music, MBSCD921; se www.newworldmusic.com/uk under rubrikken ‘animals and pets’.

114 LURHMANN 1989, s. 150, 162.

115 Samtale med Ingrid, d. 19.12.2004.

116 Samtale med Ingrid, d. 19.12.2004.

117 Under samtalen fandt Ingrid cd'en frem: AJAD: *Reiki Music, Vol.3., Dolphins in Music*, cd. SIAE LOVE 03-2, High Tide Srl. Austria, 1994 (se også fodnote 59).

Figur 2. Coveret til Ajads *Dolphins in Music*.¹¹⁸

Musikken har spillet en central rolle i Ingrids uddannelse som healer, og er i bogstavelig forstand blevet ét med hendes måde at praktisere reiki-healing. Hvor reiki-healere normalt ville meditere på de himmelske tegn og som er nødvendige for at finde den rette frekvens for den universelle energistrøm, er det tilstrækkeligt for Ingrid at lytte til cd'en med delfinstemmerne, og der åbnes for kanalen til den livgivende energi. Det er det, Ingrid oplever som varme i håndfladerne.

Både Tor og Ingrid forklarer, at delfinen fra naturens hånd er skabt som livsbekræftende, kærligt og healende dyr. Delfinens glade og positive stemme, anses for at gøre mennesker godt. Delfinens (og i nogen grad hvalens) æstetiske værdi har ikke undgået musikindustriens opmærksomhed at dømme efter antallet af cd'er på New Age markedet med delfinstemmer og hvalsang, som for eksempel: *Dolphin Love* (Chris Mitchell), *Reiki Whale Song* (Kamal), *Laguna – Dolphin Dreaming*, og f.eks. cd'en *Dolphins and Whales – Relax with Nature* fra verdens største producent af New Age music, New World Music, som på omslaget garanterer forbrugeren, at naturlydene er autentiske,¹¹⁹ skønt lokation og dato osv. ikke fremgår af omslaget. Den danske producent

118 AJAD 1994. Gengivet med tilladelse fra pladeselskabet High Tide Slr.

119 For referencer til de to første titler, se www.healing-touch.co.uk; Johan HJERT: *Laguna – Dolphin Dreaming*, Fønix Musik, cd, 1171 (ingen dato), se <http://dk.fonixmusik.com>; *The Underwater World of Dolphins and Whales – Relax with Nature Series*, vol. 7, New World Music, cd, NWCD 271, 1994. For diskussion af naturlyde og naturbegrebet i afslapnings- og healingmusik, se LIND 2007b.

af healing- og afslapnings musik, Fønix Musik, har ligeledes udgivet en cd *Music for Wellbeing III*, hvis omslag prydes af billedet af en delfin og lover lytteren "diskret delfinsang i baggrunden." Denne musiks popularitet kan ses alene af salgstallet: efter Fønix Musiks egne oplysninger solgte mere end 75.000 eksemplarer på to måneder.¹²⁰

Delfinsangen på disse cd'er akkompagneres af forskellige instrumenter, er produceret i et moderne lydstudie, og digitalt transmitteret via cd-teknologi. På Ajad's *Dolphins in Music* er delfinstemmen en ren instrumental efterligning. Der optræder ingen delfiner på cd'en. At delfinen er en højteknologisk reproduktion, synes dog ikke at være en hindring for lytterens oplevelse af delfinstemmerne i dette tilfælde. Dette forhold understreger snarere, at naturlydenes værdi er symbolsk eller metaforisk, og at delfinen både som billedligt ikon og lydikon er central i metaforfællesskabet omkring reiki-healing.

Naturlydene i reiki-musikken virker beroligende på Ingrid og giver hende visualiseringer: hun ser måger i solen, en kvinde i en lille sejlbåd – billeder hun selv beskriver som smukke, og giver hende en følelse af frihed: "Når jeg lytter til den med delfinerne føler jeg mig hensat til en anden tid og sted!" Musikken er altså central, både for Ingrids hidkaldelse af energien, men også for hendes egen oplevelse. Eksemplet peger dermed på at musikken anvendes i healingpraksis for healerens skyld. Ingrid har i reiki-universet et fristed, hvor den hverdagslige forhold er suspenderet, og det er Ingrid selv, der kontrollerer porten til dette univers: et tryk på 'play' på cd-afspilleren.

Men i det sociale fællesskab omkring reiki kan Ingrid ikke kontrollere hele universet: Modsat mange andre healere bryder Ingrid sig ikke om tilstedeværelsen af ånder og engle under healingen; som hun undrende spørger: "Det er jo en universel energi, hvorfor skal der så være usynlige ånder med?" Men hun har efter eget udsagn lært at acceptere, at de er der og gør healingen stærkere – hun kan mærke deres tilstedeværelse på sin egen krop, når hun mærker sin krop røkke fra side til side – ifølge hendes egen forklaring. Ingrid foretrækker at fokusere på musikken, fortæller hun, "ånderne gør mig utilpas." Den kamp Ingrid har med ånderne er et eksempel på modstand i socialiseringsprocessen. Berger fastholder, som allerede nævnt, at socialisering også er betinget af verbalisering af oplevelser, om at tilegne sig en bestemt sprogbrug, der deles af fællesskabet. Ingrid forsøger at vende sig til tanken om, at hendes rokken frem og tilbage (hendes kropslige erfaring) er tegn på (dvs. forstås og verbaliseres som) åndernes og lysenglenes påvirkning. Healingerfaringer er altså til forhandling i det sociale fællesskab, men den esoteriske viden, som er baseret på den enkeltes erfaringer, rummer også, som Lurhmann påpeger, mulighed for, at udøvernes tvivl kan have plads.¹²¹ Ingrid er med i det sociale fællesskab, men udfordrer metaforfællesskabet: metaforerne (om ånder og lysengle) virker ikke efter hensigten som inspirationskilde, de er snarere kontradynamiske.¹²² De udskiftes derfor med den for Ingrid meningsfulde delfinmetafor.

120 Fønix Musik: *Music for Wellbeing III*, cd, 2004. naturlyde og musik af Bindu, Johan Hjert m.fl. Fønix musiks hjemmeside: <http://dk.fonixmusik.com> [besøgt d. 16.03.2005].

121 LURHMANN 1989, s. 157.

122 Om kontradynamiske metaforer, se THEILGAARD 1995, s. 170; se også LIND 2007, s. 261.

Konklusion

Ikoner og symboler er afgørende for skabelsen dels af indre solidaritet flere deltage-re imellem, dels af fælles forståelser for grænserne mellem det sakrale og profane.¹²³ Reiki-musik kan opfattes som ikonisk eller symbolsk, men ikke i bindende forstand, som det oftest ses i religiøse traditioner. Den musikalske symbolik er metaforisk, og har uforpligtende, provisorisk og individuel gyldighed. Når musikken spiller, så er den en del af den totalitet der udgør det rum, hvor universel energi, lysengle og mennesker kan interagere og skabe healing. I denne proces tages et selektivt udvalg af religiøse symboler i brug, som stammer fra New Age-forestillinger og som (re)produceres på healingmarkedet. I den erfarede healingsammenhæng er lyde, dufte, farver, berøring osv. vigtige for den transformation der finder sted, når energibalancen efter reiki-kunstens regler genoprettes i klientens krop.¹²⁴ Alle healere forholder sig til den hemmelige visdom de er blevet indviet i på reiki-kurserne, overleveret mundtligt af en mester. Når læremesterprincippet gør sig gældende, antydes også en vis traditionsbundethed, men har man gennemført og betalt for kurserne, så er den esoteriske viden i besiddelse, og man kan i praksis forvalte den som man selv finder bedst. Healing-traditionen, med sin mytiske oprindelsesfortælling, udtrykker en sammenhæng mellem fortidig visdom og verdensaltet som i nutidig handling knyttes til moderne tid. Som ritualiseret praksis, højtideligholder reiki-healing den momentane balance mellem kropslig intimitet (berøring, sansning) og universel energi (fra himmelrummet), menneske (healer og klient) og ånd (personificeret i hjælpeånder og lysengle).¹²⁵ Det er en øjeblikkelig sammensmeltning af selv og verden som finder sted inden for rammerne af det sanselige: lugtesansen (velduftende aromaer), synssansen (figuriner, krystaller, stearinlys, farver osv.), høresansen (musik og naturlyde), og følesansen (håndspålgelsen). Samtidig kan der dog skrues op og ned for den sansemæssige mikserpult: de forskellige elementer kan nedtones eller fremhæves efter healerens forgodtbefindende. På denne måde er behandleren i centrum for healingbegivenheden: mellem universet og modtageren. Healeren er den centrale aktør. Klienten er passiv modtager af den healende energi, som tilmed selv finder rundt i klientens krop og går til hånde, hvor der er brug for den: Den universelle energi stiller selv diagnosen. Dette er et led i det usigeligt erfarede. Den praktiske konsekvens er, at healeren hverken risikerer at stille en forkert diagnose eller yde en forkert behandling. For så vidt at en healing alligevel skulle fejle, dækker hemmeligholdelsen over det og fortsætter illusionen: Virker det ikke, er det ikke den esoteriske viden den er gal med, men måden den blev brugt på.

123 Thomas A. IDINOPULOS: "The Strengths and Weaknesses of Durkheim's Methodology for the Study and Teaching of Religion," i *Reappraising Durkheim for the Study and Teaching of Religion Today*, redigeret af Thomas A. Idinopulos and Brian C. Wilson. Leiden, Boston & Köln: Brill, 2002, s. 3.

124 Disse sanselige forholds betydning i den rituelle praksis for den personlige (helbredsmæssige) og kosmiske forandring som et universelt træk ved healing ritualer, betones blandt andre af musik-etnologerne Marina Roseman og Deborah Kapchan; Marina ROSEMAN: *Healing Sounds from the Malaysian Rainforest. Temiar Music and Medicine*. University of California Press, 1991, f.eks. s. 181; KAPCHAN 2007.

125 Jf. ROSEMAN 1991, s. 172-173.

Der er altså ingen konsekvenser. Og omvendt, når healingen synes effektiv, er det den hemmelige visdom, der indleder healingens kraft.¹²⁶

Klienten siger ja til at købe hele pakken med delfinsang og lysengle, når hun eller han lægger sig på briksen, uanset om lydene, duftene og symbolerne bifaldes eller ej. Når udøvere insisterer på, at reiki-healing ikke er en religion, så er det udtryk for, at man søger væk fra regler og rituelle forskrifter. Det religiøse er imidlertid til stede overalt: Jesus, Buddha, engle, ånder, bøn, ritualiseret praksis, ikoner, mytologi og ikke mindst allehånde referencer til en urgammel healingmetode: håndspålæggelsen. Som et postmodernistisk patchwork, sammensætter udøverne dissocierede religiøse elementer i healingpraksis så de 'passer sammen' og sender de filantropiske signaler som de selv ønsker. Den rituelle autoritet er dermed totalt decentraliseret. New Age-musikken indgår som ét velmenende element, og kan med sit tilstrækkeligt eksplicite indhold tilfredsstillende enhver afskygning af den praktiserede religiøse fristil.

Tor kombinerer i sin reiki-healing praksis forskellig reiki- og afslapningsmusik med religiøse symboler og sin egen måde at inddrage krystaller og aromaer. Jette kombinerer i sin praksis klarsyn og klarføling med bl.a. 'power-musik' og nedtoner det rituelle. Ingrid åbner for energien ved at spille en bestemt delfin-cd – også når hun fjernhealer – mens Anita bruger musik alt efter om hun healer mennesker eller dyr. Et andet medlem af reiki-cirklen, kombinerer reiki-healing med brug af tibetanske syngeskåle, krystaller, homøopati og mange andre ting: "Jeg healer efter de forhåndenværende midlers princip."¹²⁷ Praksis omkring det, der kaldes 'fjernhealing', altså at heale nogen på afstand ved tankens kraft (og altså uden håndspålæggelse), understreger pointen, at musikken spilles for udøverens egen skyld, det samme gælder det faktum, at mange udøvere slet ikke anvender musik, men healer i stilhed.¹²⁸

De enkelte elementer, der indgår i denne form for reiki-healing er løsrevet fra deres religiøse og traditionelle kontekst og sat sammen i en ny forståelsesramme samlet under den monistiske ide om en allestedsnærværende universel energi, der kan formidles gennem den genopfundne håndspålæggelse. Dette billede af reiki svarer også til det udtryk som New Age musikindustrien producerer, hvilket den vil blive ved med så længe inkaer, regnskove, delfiner osv. på cd giver mening i holistiske healingpraksisser for forbrugerne. Moderne healing er betinget af moderne forbrugerisme, hvor fremmed natur og eksotisk kultur domesticeres og gøres hjemmevandt. På den vis er healing en forbrugsvarer på linie med andre livsstilsvarer.¹²⁹ I forlængelse heraf må reiki-healing tolkes som en del af moderne vestlig kulturel identitet.

Den essentialiserende omgang med alverdens (musik)kulturer er et markedsøkonomisk aspekt af vestlig healingkultur som musiketnologien også må forholde sig til så længe den fastholder, at musik bør studeres i og som kultur, og derfor alene kan til-

126 LURHMANN 1989, s. 162.

127 Samtale med Lars d. 19.11.2004.

128 Som en af mine studerende, der selv praktiserede reiki-healing, gjorde mig opmærksom på, er det for nogle reiki-healere slet ikke praksis at anvende musik, hvilket understreger pointen om, at reiki-musik i høj grad er møntet på healerens indstilling og tilgang til healingpraksis.

129 For en diskussion af livsstilsvarer og sundhed, se REDDY 2004.

lægges betydning i den kontekst og samtid, hvori musikken fungerer. Over for dette aspekt og den kritiske diskussion af reiki-healing står imidlertid deltagernes egne erfaringer med healing og reiki-musik, som den levede praksis i Ametysten Reiki-Healing i København SV er et eksempel på. Dette studie viser på mange måder, at den enkelte reiki-healer forholder sig personligt og eklektisk til de forskellige elementer og socialiseringsprocesser i healingpraksissen og forstår at anvende præcis det, der opleves som menings- og virkningsfuldt, herunder musik.

Som flere musiketnologer har argumenteret for, tager musik generelt del i skabelsen og fortællingen af sted og rum.¹³⁰ Men hvilken fortælling skaber New Age-musikken så i den nære sammenhæng med reiki-healing?

Det synes at være gældende i mange musikalske sammenhænge inklusiv religiøse, at musikkens kraft ligger ikke så meget i dens evne til at repræsentere et fællesskab omkring religiøs erfaring, snarere at skabe det.¹³¹ Om en moderne urban, individualiseret og lokal forankret healingpraksis som reiki, må man sige, at musikken ikke repræsenterer et fællesskab som sådan, og kun i nogle tilfælde skaber et fællesskab: den musikalske betydning er individualiseret og varierer stort. For nogle udøvere befordrer musikken maksimal tilstedeværelse i den spirituelle healing begivenhed: som lydlig materialisering konkretiserer musik det religiøse domæne og gør det umiddelbart lettere for udøvere at træde ind i rollen som healer og for klienter at genkende healingrummet. I reiki-sammenhæng giver musikken, der hvor den anvendes, næring til det 'sakrale sprog' omkring healingpraksis, altså måden deltagerne snakker om healing-erfaring på. New Age musik bidrager med symboler og metaforer til den individualiserede diskurs omkring reiki-healing.

Hvis mening og praksis i reiki-healing og andre moderne healingformer er individuelt betinget, så forstærker musikkens flertydighed denne erfaring: den er ikke bare åben for fortolkning, den er flydende, byder sig til, hvis påkrævet, eller den kan gå i ét med naturmalingen på væggen. Healingmusikalsk mening er flydende, navnlig når musikken som her indgår i en sammenhæng, hvor den ligesom andre elementer kan tilføjes efter behov og præferencer. Virkeligheden giver ikke noget entydigt svar: for nogle er delfinmusik central, for andre kan den principielt set helt undværes.

Kontakt forfatteren: ttlind@hum.ku.dk

Jeg vil gerne i kontakt med læger, der specifikt ikke bryder sig om anvendelse af musik og som mener det ligger uden for lægens kompetencer at skulle interessere sig for f.eks. patienters religiøse tilhørsforhold. Jeg er ligeledes interesseret i henvendelser fra personer der har særlige oplevelser med healing og musik, positive som negative.

130 Martin STOKES (red.): *Ethnicity, Identity and Music: The Musical Construction of Place*. Oxford: Berg, 1994; Steven FELD & Keith BASSO (red.): *Senses of Place*. Santa Fe: School of American Research Press; Philip V. BOHLMAN: "Introduction: Music in American Religious Experience," i Philip V. Bohlman & Edith L. Blumhofer & Maria Chow (red.), *Music in American Religious Experience*, Oxford University Press, 2006, s. 8.

131 BOHLMAN 2006, s. 9.